

ELEKTRON SAVDONING RIVOJLANISHIDA EMS XIZMATLARINING ROLI

Qulliev Oxun Anvar o'g'li

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti, Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

To'ymurodov Botirboy G'ayrat o'g'li

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti, 3-bosqich talabasi

ARTICLE INFO.

Kalit so'zlar: Elektron ishlab chiqarish xizmatlari EMS bozori Elektron qurilmalar montaji SMD va THT texnologiyalari Elektronika sanoati Komponentlar ta'minoti Outsourcing IoT qurilmalari.

Annotatsiya

XXI asrda raqamli texnologiyalar jadal rivojlanib, inson faoliyatining deyarli barcha sohalariga kirib keldi. Elektron ishlab chiqarish xizmatlari (EMS – Electronic Manufacturing Services) bozorining mazmuni, tarkibiy jihatlari, rivojlanish tendensiyalari va global miqyosdagi holati tahlil qilingan. Maqolada EMS xizmatlarining asosiy yo'nalishlari — elektron qurilmalarni dizaynlash, komponentlar ta'minoti, montaj, test va sifat nazorati, hamda logistika xizmatlari yoritilgan. Bozor segmentatsiyasi, yetakchi kompaniyalar, texnologik innovatsiyalar va ekologik talablar kontekstida zamonaviy EMS sanoatining roli ochib berilgan.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2025 LWAB.

Zamonaviy elektron savdo sohasi faqat onlayn xaridlar yoki elektron to'lov tizimlari bilan cheklanib qolmaydi. Uning tub ildizlaridan biri — raqamli infratuzilmani ta'minlaydigan va mahsulotlarning o'z vaqtida, samarali ishlab chiqarilishini ta'minlovchi elektron ishlab chiqarish xizmatlari (EMS) bozoridir.

EMS bozori — bu raqamli mahsulotlar, xususan smartfonlar, ma'lumot uzatish qurilmalari, serverlar, POS tizimlari va boshqa ko'plab elektron vositalarni loyihalash, yig'ish, sinovdan o'tkazish va yetkazib berish bilan shug'ullanuvchi sanoatdir. Elektron savdo platformalarining ko'p funksiyali ishlashi, sifatli mijoz tajribasi va barqaror yetkazib berish tizimi aynan ushbu xizmatlarning rivojlanganligiga bog'liq.

Shu boisdan, EMS bozorini o'rganish elektron savdoning chuqur infratuzilmasini, uning samaradorligi va barqarorligini ta'minlovchi asosiy ustunlarini tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, global elektron ishlab chiqarish zanjirlaridagi o'zgarishlar, yetkazib berishdagi kechikishlar yoki yangi texnologiyalar (masalan, AI, IoT, 5G) qanday qilib elektron savdo faoliyatiga ta'sir qilayotganini anglashda ham ushbu sohani tahlil qilish katta ahamiyatga ega.

Elektron savdoni strategik rivojlantirishda, xususan, milliy darajada o'zimizning EMS salohiyatimizni shakllantirish, mahalliyashtirishni kuchaytirish va xalqaro raqobatda barqaror o'sishni ta'minlash uchun EMS bozorining bugungi holati va istiqbollarini chuqur o'rganish zarurdir.

Bugungi kunda dunyo iqtisodiyoti raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish asosida tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Bu jarayon ayniqsa elektronika sanoatida yaqqol ko'zga tashlanadi. Elektron qurilmalar — mobil telefonlar, kompyuterlar, sanoat uskunalari, tibbiy apparatlar va boshqa ko'plab

mahsulotlar — inson hayotining ajralmas qismiga aylangan. Ushbu qurilmalarni samarali va sifatli ishlab chiqarish esa o'z navbatida maxsuslashtirilgan xizmatlarni — elektron ishlab chiqarish xizmatlarini (EMS – *Electronic Manufacturing Services*) talab etadi.

EMS – bu kompaniyalarga elektron mahsulotlarni ishlab chiqish, montaj qilish, testdan o'tkazish va tayyor holda yetkazib berish xizmatlarini taqdim etuvchi sanoat tarmog'idir. Bunday xizmatlar texnologik resurslarga ega bo'lmagan, lekin o'z brendi va g'oyasiga ega kompaniyalar uchun ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi.

Global EMS bozori yildan-yilga kengayib bormoqda. Bozordagi yirik kompaniyalar milliardlab dollar aylanma bilan nafaqat yirik brendlar bilan ishlamoqda, balki kichik startaplar, innovatsion loyihalar va davlat muassasalari uchun ham xizmat ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, bu sektor yangi texnologiyalar, ekologik talablar va raqobat muhitiga moslashishda doimiy evolyutsiyani boshdan kechirmoqda.

EMS kompaniyalari robototexnika, avtomatlashtirish, raqamli egizaklar, bashoratli texnik xizmat ko'rsatish bilan bir qatorda AI-quvvat sifatini nazorat qilishni tobora ko'proq qabul qilmoqda. Aqlli texnologiya integratsiyasi ishlab chiqarishni tezlashtiradi va jarayonni yanada aniq va ishonchli qiladi. Haqiqiy vaqtda ma'lumotlar va bashoratli tahlillarni qo'llash ishlab chiqaruvchilarga xatolardan qochish va mijozlarning ehtiyojlariga tezda moslashish orqali ishlamay qolish vaqtini minimallashtirish imkonini beradi.

EMS bozoridagi yana bir asosiy tendentsiya - barqarorlikka o'tish. EMS kompaniyalari barqaror ishlab chiqarishni qamrab oladi. Bu energiya tejaydigan barqaror ishlab chiqarish liniyalarini, qayta ishlash sxemalarini va RoHSga mos materiallardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Kompaniyalar elektron chiqindilarni kamaytirish va resurslar samaradorligini oshirish uchun aylanma iqtisodiyotga strategik sarmoya kiritadilar. Miniaturizatsiya - bu EMS bozorining o'sishiga olib keladigan asosiy tendentsiya, ayniqsa maishiy elektronika, avtomobilsozlik, sog'liqni saqlash sohalarida murakkab, kichik va ko'p maqsadli elektron qurilmalarga bo'lgan talab tufayli.

Smartfonlar, taqiladigan qurilmalar va aqlli uy qurilmalarining ko'payishi bilan miniatyuralashtirilgan elektron komponentlarga bo'lgan talab tezlashmoqda. GSMA hisobotiga ko'ra, smartfonlarning kirib borishi 2023 yildagi 78% ga nisbatan 91% dan oshishi kutilmoqda. EMS provayderlari yuqori samarali kosmik tejamkor dizaynlarni ishlab chiqish uchun ilg'or PCB dizayni, MEMS va ultra yupqa yarimo'tkazgichli qadoqlarga e'tibor qaratadilar.

Mahsulot asosida bozor elektron ishlab chiqarish, muhandislik xizmatlari, sinov va ishlab chiqishni amalga oshirish, logistika xizmatlari va boshqalarga bo'linadi. Elektron ishlab chiqarish segmenti 2024 yilda 376,5 milliard AQSH dollarini tashkil etgan jahon bozorida hukmronlik qildi. Elektron ishlab chiqarish segmenti ishlashning yuqori talablari, kichiklashtirish va barqarorlik talablari tufayli o'sishni boshdan kechirmoqda.

Kompaniyalar o'z ishlab chiqarish liniyalariga AI, avtomatlashtirish, ilg'or robotlar kabi texnologiyalarni kiritmoqda. Xarajatlarni pasaytirish va firmalarning muayyan sohalarida ixtisoslashuvini oshirish, ayniqsa, maishiy elektronika va avtomobilsozlik sanoatida muhim hodisa bo'lib qolmoqda.

Muhandislik xizmatlari bozori 2034 yilga kelib CAGR 5,2% ga o'sishi prognoz qilinmoqda. Bu mahsulotni ishlab chiqish talablarining ortishi, elektron qurilmalarning yuqori darajadagi murakkabligi va dizayn va prototiplarni ixtisoslashgan xizmat ko'rsatuvchi provayderlarga outsorsing qilish tendentsiyasi bilan bog'liq.

Sinov va ishlanmalarni amalga oshirish segmenti 2024-yilda 9,3% bozor ulushini egalladi. Sinov va ishlab chiqish elektron mahsulotlarning kichiklashtirish tufayli murakkabligi tufayli hal qiluvchi jihatga aylandi. Kompaniyalar ishonchlikni oshirish va mahsulotni ishlab chiqish davrlarini qisqartirish maqsadida sinov jarayonlarini to'liq avtomatlashtirishga va virtual sinov muhitiga ko'proq sarmoya

kiritmoqda.

Logistika xizmatlari segmenti 2034 yilga kelib 45,9 milliard dollarga yetishi kutilmoqda.

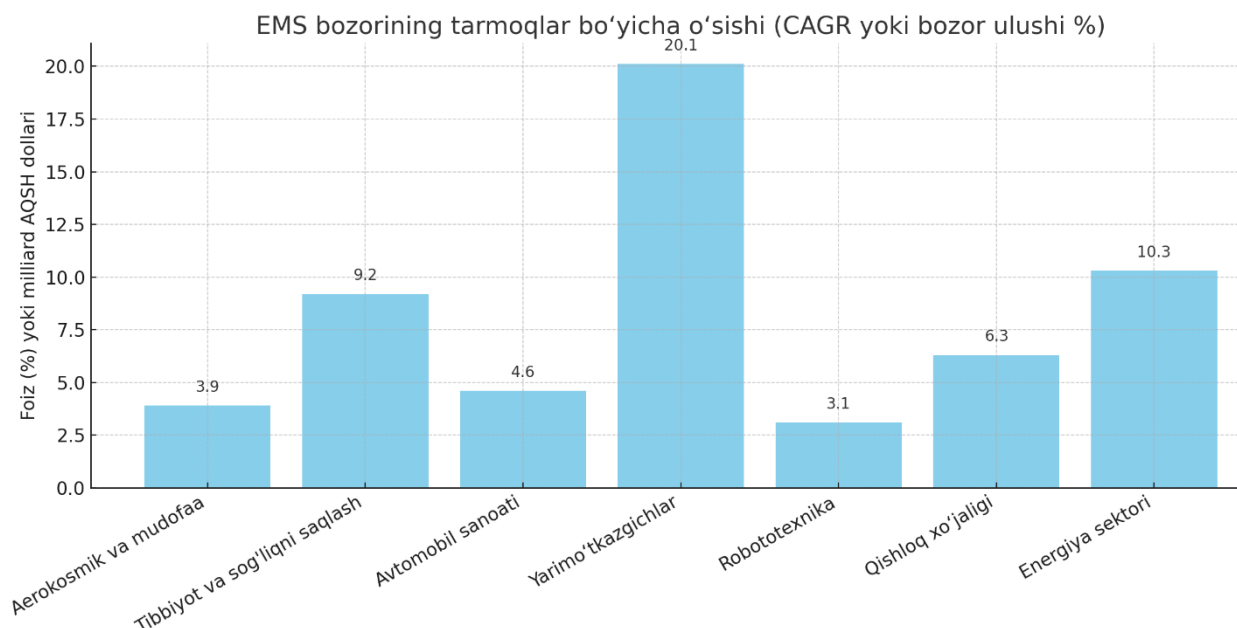
1-jadval. Elektron ishlab chiqarish xizmatlari bozori(EMS) bozori:asosiy ko'rsatkichlar¹

Asosiy yil	2025 yil
Prognoz yil	2026-2037 yillar
CAGR	7,3 %
Yilning asosiy bozor hajmi 2024	584,69 milliard dollar
Prognoz asosiy bozor hajmi 2037	1,46 trillion dollar
Mintaqaviy qamrov	Shimoliy Amerika (AQSH va Kanada) Osiyo Tinch okeani (Yaponiya, Xitoy, Hindiston, Indoneziya, Malaziya, Avstraliya, Janubiy Kareya, Osiyo-Tinch okeanining qolgan qismi) Yevropa (Buyuk Britaniya, Germaniya, Fransiya, Italiya, Ispaniya, Rossiya, NORDIC, Yevropaning qolgan qismi) Lotin Amerikasi Meksika, Argentina, Braziliya, Lotin Amerikasining qolgan qismi Yaqin Sharq va Afrika (Isroil, GCC Shimoliy Afrika, Janubiy Afrika, Yaqin Sharq va Afrikaning qolgan qismi)

Kompaniyalar o'zlarining inventarlarini boshqarishni yaxshilash uchun IoT va blokcheynni qo'llaydilar, shu bilan birga kuzatuvni yaxshilaydilar, ba'zilar esa xarajatlar ustun bo'lgan strategiyalarga e'tibor qaratmoqda. Kompyuter segmenti bozorda 2024-yilda 31,9% bozor ulushi bilan hukmronlik qildi. Kompyuter segmentida sun'iy intellekt va ma'lumotlarni qayta ishlash kabi texnologiyalarda davom etayotgan yutuqlar tufayli yuqori unumdor hisoblash tizimlari va miniatyuralashtirilgan komponentlarga talab ortib bormoqda. Elektron ishlab chiqarishni ta'minlaydigan kompaniyalar ushbu tezkor texnologik taraqqiyot talab qiladigan xarajat va samarali dizaynlarni hisobga olgan holda miniatyuralashtirilgan komponentlarni o'z ichiga olgan holda ushbu tizimlar uchun ishlab chiqarishni optimallashtirishga qaratilgan. Maishiy elektronika segmenti 2034 yilga kelib 219,4 milliard dollarga yetishi kutilmoqda. Aqlli va taqiladigan qurilmalarga o'tish maishiy elektronikada sezilarli tendentsiya hisoblanadi. Bu EMS provayderlariga IoT ulanishini va tezroq mahsulotni ishlab chiqish davrlarini qabul qilishga olib keldi.

Ular moslashtirilgan, yuqori sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarish va yetkazib berish, shu bilan birga barqarorlik maqsadlariga erishish va o'sib borayotgan ekologik ongli bozorda elektronikadan foydalanish orqali yuqori energiya sarfini kamaytirishga sodiqdir.

¹ <https://www.gminsights.com/industry-analysis/electronic-manufacturing-services-ems-marke>

1-rasm. EMS bozorining tarmoqlar bo'yicha o'sishi (CAGR yoki bozor ulushi%)²

Aerokosmik va mudofaa bozori 2034 yilga kelib CAGR darajasida 3,9 foizga o'sishi prognoz qilinmoqda. Aerokosmik va mudofaa sohasida aniqlik va ishonchlilikka e'tibor kuchayib borayotgani elektron ishlab chiqarish xizmatlari bozorining o'sishiga turtki bo'lgan asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, avtonom tizimlar va aloqa texnologiyalari uchun mo'ljallangan yuqori aniqlikdagi va bardoshli komponentlarni ishlab chiqarish elektron ishlab chiqarish xizmatlarini etkazib beruvchilar uchun ustuvor vazifaga aylandi. Ushbu tendentsiya EMS provayderlaridan mahsulotlarning ishonchliligi va aerokosmik bozorining talabchan talablariga javob beradigan standartlarga uzoq muddatli rioya qilish nuqtai nazaridan qat'iy talablar bilan ishlashini talab qiladi. Tibbiyot va sog'liqni saqlash bozori 2024-yilda 9,2% bozor ulushini egalladi. Tibbiyot va sog'liqni saqlash sohasi taqiladigan sog'liqni saqlash monitorlari va diagnostika uskunalariga talab ortib borayotganiga guvoh bo'lmoqda. Biomoslashuvchan va yuqori aniqlikdagi ma'lumotlarni taqdim etuvchi va qat'iy sog'liqni saqlash qoidalariga rioya qiladigan qurilmalar hozirda diqqat markazida bo'lib, EMS provayderlarini bemorning xavfsizligiga, ma'lumotlar xavfsizligiga yuqori e'tibor qaratib, ilg'or tibbiy komponentlarni ishlab chiqarishga e'tibor qaratishdi.

Avtomobil bozori 2034 yilga kelib CAGR 4,6% ga o'sishi prognoz qilinmoqda³. Butun dunyo bo'ylab elektr transport vositalariga (EV) o'tish avtomobil ishlab chiqarish sektoridagi talablarni o'zgartirmoqda. Shu sababli, elektron ishlab chiqarish xizmati akkumulyator tizimlari, quvvat uzatish tizimlari va axborot-ko'ngilochar tizimlar kabi EV uchun ilg'or komponentlarni ishlab chiqarishga qaratilgan. Yarimo'tkazgichlar ishlab chiqarish bozori 2034-yilga borib 20,1 milliard dollarga yetishi kutilmoqda. Yarimo'tkazgichlar ishlab chiqarishdagi asosiy tendentsiyalardan biri 5G va AI tashqi qurilmalarini qo'llab-quvvatlay oladigan chiplarga bo'lgan talab hisoblanadi. EMS provayderlari butun dunyo bo'ylab doimiy talabni qondirish uchun yuqori samarali chiplarni yaratish uchun toza xona muhitidan, yig'ish jarayonidan boshlab yarimo'tkazgich ishlab chiqarish samaradorligi va rentabelligini oshirishga e'tibor qaratmoqda. Robototexnika bozori 2034 yilga kelib CAGR 3,1% ga o'sishi prognoz qilinmoqda. Ishlab chiqarish, logistika va omborxonada sanoat robotlarini o'zlashtirish darajasi oshadi, chunki kompaniyalar mahsuldorlikni oshirish va mehnat xarajatlarini kamaytirishga e'tibor qaratmoqda. Shunday qilib, EMS kompaniyalari o'z mijozlariga texnologik jihatdan ilg'or PCBlar, kontrollerlar, aktuatorlar, shuningdek, robotlashtirilgan avtomatlashtirishning o'sish potentsialiga ega o'rnatilgan

² <https://www.gminsights.com/industry-analysis/electronic-manufacturing-services-ems-marke>

tizimlar bilan ta'minlaydi. Qishloq xo'jaligi bozori 2034 yilga kelib 6,3 milliard dollarga yetishi kutilmoqda. Nozik dehqonchilik texnologiyalari doirasida dron va aqlli sug'orish tizimlaridan foydalanish qishloq xo'jaligi sanoatida EMSning o'sishiga turtki bo'lmoqda. EMS kompaniyalari ma'lumotlarga asoslangan dehqonchilikni osonlashtirishga qodir bo'lgan mustahkam, o'ta engil, ob-havoga chidamli IoT-ga asoslangan komponentlarni loyihalashtirmoqda va ishlab chiqarmoqda, bu esa fermerlarga o'z resurslarini yaxshiroq boshqarish, hosildorlikni oshirish va qishloq xo'jaligini yanada samarali faoliyat yuritish orqali chiqindilarni kamaytirishga yordam beradi.

Energiya energiyasi bozori 2024 yilda 10,3 milliard AQSH dollarini tashkil etdi. Ushbu segmentning o'sishi qayta tiklanadigan energiya yechimlarini ko'paytirish orqali qo'llab-quvvatlanmoqda. EMS provayderlari samaradorlikni oshiradigan va atrof-muhitga etkazilgan zararni kamaytiradigan quyosh, shamol va energiyani saqlash komponentlarini ishlab chiqar ekan, elektr energiyasini ishlab chiqarishni yanada barqaror va ishonchli qiladigan energiya boshqaruvida yangi innovatsiyalarga turtki beruvchi tarmoqda aqlli texnologiyalar ham kuchaymoqda.

Elektron ishlab chiqarish xizmatlari (EMS) bozori zamonaviy sanoatning ajralmas qismi sifatida global iqtisodiyotda muhim o'rin egallamoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, 2024-yilda bozor hajmi 626,8 milliard AQSH dollariga yetgan bo'lib, 2034-yilga kelib bu ko'rsatkich 1,1 trillion dollarga yetishi kutilmoqda. Bu esa yillik o'rtacha o'sish sur'ati 5,1% atrofida bo'lishini anglatadi. Kompyuter texnologiyalari segmenti bozorning eng katta ulushini (31,97%) egallagan bo'lsa, avtomobilsozlik, tibbiyot, energetika, yarimo'tkazgichlar va boshqa tarmoqlar ham sezilarli sur'atda o'smoqda.

Maqolada ko'rib chiqilganidek, EMS kompaniyalari nafaqat ishlab chiqarish, balki loyihalash, testlash, logistika va xizmat ko'rsatish bosqichlarida ham yirik rol o'ynamoqda. Ayniqsa, texnologik innovatsiyalar, avtomatlashtirish va ekologik talablarning kuchayishi ushbu soha oldida yangi imkoniyatlar bilan birga muhim chaqiriqlarni ham yuzaga chiqarmoqda.

Xulosa qilib aytganda, EMS bozori nafaqat rivojlangan davlatlar, balki O'zbekiston kabi texnologik rivojlanishga intilayotgan mamlakatlar uchun ham strategik ahamiyat kasb etadi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun ushbu xizmatlar industriyasini rivojlantirish, elektron qurilmalar eksportini oshirish va ichki bozorni raqobatbardosh qilish uchun katta salohiyat mavjud. Shu sababli, davlat siyosatida ushbu yo'nalishni qo'llab-quvvatlash, investitsiyalarni jalb etish va kadrlar tayyorlashga e'tibor qaratish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulloev, A. J. (2023). THE ROLE AND IMPORTANCE OF STRATEGIC PLANNING IN MARKETING.
2. Abdullayeva, H. N., & Sardor, M. (2024). RAQAMLASHTIRISH-MAMLAKAT TARAQQIYOTNING MUHIM OMILI. INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS, 3(27), 113-121.
3. Abdullayeva, H. (2024). KORXONA FAOLIYATIDA INNOVATION MARKETINGDAN FOYDALANISH. *ЦЕЛТП НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu. uz), 49(49).
4. Axrorovna, B. M. (2022). The Importance of Digitizing the Tax System. *European Journal Of Business Startups And Open Society*, 2(11), 1-5.
5. Giyazova, N.B. (2024). INCREAZING THE EFFICIENCY OF WASTE RECYCLING IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY. *MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH*, 3(34), 455-461.
6. Giyazova, N.B., & Sh.B.S. (2024). ZAMONAVIY RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI MUAMMOLAR VA CHORA-TADBIRLAR. *Science and innovation*, 3(Special Issue 42), 482-489.

7. Shukhratovna, U. M., & Bayazovna, G. N. (2025). FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MOBILE INTERNET. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(49), 250-256.
8. Таирова, М. М., & Зойитов, Д. (2024). ЗНАЧЕНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 42), 371-376.
9. Таирова, М. М., & Рахматуллаева, Ф. М. (2015). Условия формирования инновационной экономики. *Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы*, (1), 115-118.
10. Hakimovna, U. M., & Muhammedrisaevna, T. M. S. (2022). The role of banking and accounting in the development of small business and entrepreneurship. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036*, 11, 136-143.
11. Sayfullayeva, M. (2023). Establishment Of Agritourism Clusters In Uzbekistan Based On The Principles Of Sustainable Tourism. *Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz)*, 35(35).
12. Raxmatullayeva, F. M. (2024). MINTAQALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. *Indexing*, 1(1).
13. Raxmatullayeva, F. M., & Shaxzod, J. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RESURSLAR ISTE'MOLIGA TA'SIRI. MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH, 3(34), 496-502.
14. Mubinovna, R. F. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOTDA PLATFORMALAR AHAMIYATI. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY, 3(30), 220-225.
15. Rasul o'g'li, K. U., & Bayazovna, G. N. (2025). KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ROLI. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 4(37), 342-348.
16. Aliyor o'g'li, X. S., & Bayazovna, G. N. (2025). KIBERXAVFSIZLIK–RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHINING MUHIM OMILI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 3(31), 113-117.
17. Shuxratovich, T. B., & Bayazovna, G. N. (2025). INSON KAPITALINING RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI O'RN. *INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024*, 4(38), 187-191.
18. Shokirjon o'g'li, J. S., & Bayazovna, G. N. (2025). RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA EKOLOGIK BARQARORLIK: BLOKCHeyNning YASHIL IQTISODIYOTDAGI ROLI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(50), 418-425.
19. Ramz o'g'li, S. D., & Bayazovna, G. N. (2025). RAQAMLI VALYUTA VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 3(31), 130-135.
20. Rustam o'g'li, R. J., & Bayazovna, G. N. (2025). MOBIL TO'LOVLAR VA ULARNING IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 3(30), 193-197.
21. Giyazova, N. B., & Azimxon ogli, Q. S. (2024). GLOBALLASHUV SHAROITIDA ENERGIYA RESURSLARIDAN OQILONA FOYDALANISH. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(29), 159-163.

22. Giyazova, N. B., & Dildora, I. (2024). YASHIL IQTISODIYOT VA UNING KELAJAKDAGI ISTIQBOLLARI. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(29), 213-217.
23. Bayazovna, G. N., & Ayubovich, X. A. L. (2024). THE CONCEPT OF FINANCE AND THE STAGES OF ITS FORMATION. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (7), 673-679.
24. Bayazovna, G. N. (2024). GEOMARKETINGNING RESTORAN BIZNESIGA TADBIQ ETILISHINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI. *MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH*, 3(34), 484-490.
25. Giyazova, N. (2023). The share of world countries in the textile industry and the importance of marketing in its development. *Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz)*, 27, 27.
26. <https://www.gminsights.com/industry-analysis/electronic-manufacturing-services-ems-marke>
27. <https://www.demandsage.com/ecommerce-statistics/>
28. Kunduzova, N., & Sharipov, R. (2020). *E-commerce Development in Central Asia: A Focus on Kazakhstan and Uzbekistan*. *Journal of Central Asian Studies*, 18